

Управління культури і туризму
Черкаської облдержадміністрації
КЗ «ОУНБ імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

Чорнобиль: вічні дзвони подвигу і скорботи

(Методичні рекомендації)

Чорнобиль: вічні дзвони подвигу і скорботи: методичний
лист / КЗ «ОУНБ імені Тараса Шевченка» ; уклад. Н. Д. Ві-
тавська. – Черкаси, 2011. – 24 с.

Підготувала:
Редактор:
Відповідальний за випуск:
Комп'ютерний набір:

Н.Д. Вітавська
Г.С. Круглякова
К.С. Бугаєнко
Н. І. Кикоть

Наслідки Чорнобиля – найбільшої в історії людства техногенної катастрофи – ще довго відчуватимуть і сучасники, і прийдешні покоління. Радіоактивні викиди в атмосферу в значній кількості, забруднення повітря, ґрунтів, вод, загроза здоров'ю десятків і сотень тисяч людей – такі результати аварії 26 квітня 1986 року.

У 2011 році минає 25 років від дня справдження похмурого біблійного пророцтва про зірку «Полин», про величезну трагедію людства, епіцентр людської біди. І хто, як не бібліотеки, маючи всі можливості до залучення членів громади до своїх ресурсів, мають відігравати важливу роль у формуванні громадянської, екологічної, патріотичної свідомості у громадян, виносити певні уроки з минулого та займати активну позицію щодо нашого майбутнього.

Для користувачів, у створених в бібліотеках публічних центрів регіональної інформації (ПЦРІ), мають бути зібрані офіційні матеріали, Укази Президента, Закони України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали в наслідок Чорнобильської катастрофи», постанови, розпорядження, матеріали програми «Діти Чорнобиля» та інші, а також дані про заходи, які проведені в кожному регіоні з даного напрямку.

Слід розмістити інформацію для користувачів з актуальних проблем екологічного стану регіону, новинами друкованих матеріалів з екопитань, медичних наслідків аварії на Ч А Е С, вебліографічні списки по темі. В бібліотеках, де створені сайти, задоволенню запитів читачів в цьому напрямку сприятимуть віртуальні довідки.

Між бібліотеками, де діють Інтернет-центри (ІЦ), можна провести Інтернет-конференції, Інтернет-діалоги, як «Екологічна культура: роль і можливості бібліотек», «Роки тривоги нашої: Чорнобильська трагедія. Думка читача» та ін.

Для широкого читачького загалу радимо організувати в бібліотеках постійнодіючий виставковий блок «**Чорнобиль: події та уроки**», також озвучені виставки, виставку-діалог, виставку-документ, виставку однієї книги або статті тощо,

які періодично повністю або частково оновлювати, використовувати творчі знахідки в галузі бібліотечного дизайну.

Серед масових та інформаційних заходів для різних груп користувачів доцільні традиційні заходи: Дні інформації, прес-конференції, «круглі столи», інформаційні години, вечір-спогад, вечір-реквієм, вечір пам'яті, вечір-документ та інші як складова частина діяльності по екологічному інформуванню користувачів.

До Тижня скорботи і надії «**Гіркий присмак Чорнобиля**» радимо включити:

1. «**До Прип'яті, до Прип'яті ми всі пойменно припнути**». Озвучена виставка бібліотечних документів.

2. **Чорнобиль: правда і брехня**. Інформаційна година

3. **Гіркий присмак полину**. Бібліографічний огляд.

4. **Обпалені Чорнобилем**. Година скорботи.

5. **ЧАЕС закрили, Чорнобиль залишається**. Прес-конференція.

6. «**Раною злочинно-непростимою ятриться Чорнобиль Україні**». Конкурс читацької творчості: (Пісні, вірші, фото, малюнки, фантастичні твори тощо).

7. **Згадувати боляче, забути неможливо**. Вечір пам'яті.

До вечора пам'яті «**Згадувати боляче, забути неможливо**» пропонуємо включити:

1. **Чорнобиль: події, наслідки**. Виступ представника влади, науковця, журналіста тощо.

2. Відкритий перегляд бібліотечних документів по темі вечора.

3. «**Земле рідна, понівечена скрипко моя**». Літературно-музична композиція.

При підготовці заходів важливо скористатися допомогою громадських організацій, які займаються чорнобильськими та екологічними питаннями, учасників ліквідації наслідків аварії, очевидців, людей, евакуйованих із зони відчуження, та запросити їх стати безпосередніми учасниками заходів.

Використайте бібліографічні, фактографічні (реферативні), довідкові, статистичні, повнотекстові бази даних. Скори-

стайтеся усіма можливими наочними засобами (документальне кіно, слайд-фільми, фото-виставки, фотоальбоми, графіка тощо). Особливу увагу радимо звернути на цикл документальних фільмів Роллана Сергієнка: «Дзвін Чорнобиля», «Поріг», «Не питай, по кому б'є дзвін», «Дзвін б'є по тобі», «Наближення до Апокаліпсису. Чорнобиль поруч», «Тризна», а також серію екслібрисів художника-графіка В. Леоненка «Памяти дома мого» та фотоальбоми чорнобильської тематики.

Нижче подаємо сценарій літературно-музичної композиції:

«Земле рідна, понівечена скрипко моя»

Літературно-музична композиція

*Чорнобильський вітер по душах мете,
Чорнобильський пил на роки осідає.
Годинник життя безупинно іде.
Лиш пам'ять, лиш пам'ять про все пам'ятає.*

О. Матушек

Дійові особи:

Оповідач	Жінка
Політик	Читець I
Письменник	Читець II
Очевидець	Читець III
Мати	Діти

У залі оформлена розгорнута ілюстрована виставка бібліотечних документів «До Прип'яті, до Прип'яті ми всі по-іменно припнуті» та стенд, присвячений героям Чорнобиля, з фотографіями та біографічними даними. Оформлення сцени мінімальне.

Початок – кадри з документального фільму про Чорнобиль.

На фоні мелодії К.Глюка з опери «Орфей та Евридика»:

Читець I:

Ні, піснярем мене ви не зовіть:
Я – горевісник згубленого краю.
Під гуркіт незбагнених лихоліть
Я нашу землю страчену співаю,
Я пригортаю смуток до грудей
І пропускаю через серце рану –
Фантомний біль розгублених людей,
Розвіяних, як попіл серед лану.
Фантомний біль відтятої землі;
Фантомний біль сплюндрованої долі...
Шукай, Україно, у нічній імлі
Свою частинку в замкненому колі.

Читець II:

Фантомний біль... Плач, Україно, плач!
Вогнем тобі пече поліська рана,
Бо знов весна – безпам'ятна неначе –
В жалобі, мов до шлюбу вбрана.
Земле моя! Народе мій, пробач,
Коли ще не всього себе віддав я...
Не стримуй сліз, моя Україно, плач!
Фантомний біль живе в тобі віддавна.

В.Шовкошитний

Читець III:

«Двадцять шосте квітня. Одна тисяча дев'ятсот вісімдесят шостого, без зупинок, без розривів зв'язку, без вимкнення на профілактику. Здавалося б, треба, але – ніколи, ніколи, ніколи!

Ніколи думати самим, і ми натовкуємо свій мозок інформацією.

Ніколи відпочити, розслабитись, і ми купуємо пляшку.

Ніколи виховувати дітей, і ми спокутуємо перед ними японськими магнітофонами, джинсами, купецькими весіллями, кооперативними квартирами.

Ніколи по-справжньому любити жінку чи чоловіка – і ми пропонуємо їм «скорочений варіант» – вже розстелене ліжко, «добридень» і «до побачення».

НЕ ВИСТАЧАЄ ЕНЕРГІЇ – РОЗЩЕПИМО ЯДРО.

«Тільки приготувалися зробити щось добре, вічне, головне, а вже смерть стоїть в узголів'ї».

В.Яворівський

Письменник:

26 квітня, о 2-й годині 14 хвилин, оператор четвертого блоку ЧАЕС, відчувши, що реактор виходить з-під контролю, натиснув кнопку № 5 аварійного захисту – реактор умить розірвав на собі гамівну сорочку активної зони. Пролунав вибух, який зірвав бетоновану кришку реактора. Уламки пального, уран – графітових стержнів, арматури, металу, бетону, що несли в собі десятки тисяч рентгенів на годину, розлетілися в усі боки, а з паці реактора вихопилися в небо густа, перенасичена радіацією пара, радіоактивний пил та емульсія.

Читець I:

В спекотний рік комети,
Як Сатурн і Марс
На повну міць горітимуть,
Однак, великі землі спалить
Схований пожеж,
Гарячий вітер, дрібен дощ,
Грабіжники і вояки.

Нострадамус

Читець II:

Хвіст страшної комети
зацепить Землю:
Люди, що втрачають волосся,
шкіру і очі,
Біжать у божевільному страсі
Із надр Борисфену

Нострадамус

Оповідач:

Техногенна аварія у цю ж мить переросла в гуманітарну катастрофу всесвітніх масштабів. У самому епіцентрі її перебувало понад 200 тисяч мирних жителів, які додивлялися останні свої сні.

Політик:

Зловісна заграва, що спалахнула квітневої ночі над українсько-білоруським Поліссям, сколихнула всіх. Чорнобиль став знаком щонайсильніших саморуйнівних дій людини, найдраматичнішою поразкою у такому нерозумному протиборстві з природою. З'явившись під знаком біблійної «зірки Полин», той чорний Чорнобиль став якщо й не розплатою, то якнайсерйознішою пересторогою нашому варварству, легковажності, ненаситному споживацтву, технократичній сваволі, що дозволяє собі знущатися з природи – нашої одвічної матері й заступниці.

Читець III:

«...велика зоря спала з неба, палаючи, як смолокип. І спала вона на третину річок та на водні джерела. А ймення зорі тій – Полин. І стала третина води, як полин, і багато людей повмирили з води, бо зігрікла вона».

Біблія

Оповідач:

Лише лінивий не писав про біблійні пророцтва, «зірку Полин» та передбачення Нострадамуса. Навіть затяті матеріалісти схиляються до думки, що в них йдеться саме про нашу державу.

Наукові чи містичні висновки і навіть звичайні бувальщини підкреслюють незвичайність цього етапу розвитку людства, в центрі якого стала Україна.

Читець I:

Ще голий ліс, але якась тривога
уже крилом торкнулася гілля,
воно неначе тягнеться до Бога,

немов німу молитву промовля.
Що це – зигзаги вічної юдолі?
Спіралі погнутий виток?
Відкритий перелом людської долі?
Чи лише мить, в холодній грі зірок?

В.Шовкошитний

Письменник:

На відстані двадцяти років від того розпроклятушого двадцять шостого квітня, коли є могили, що випромінюють радіоактивні ізотопи, коли є мертва апокаліптична зона української землі в центрі Європи, коли є переможені, але немає переможців, коли ядерний попіл накрив майже половину України, коли ковток води небезпечний, а хліб отруйний – що це? Що, як не реальність, яка вчора належала фантастам? Що це, як не наслідки третьої світової, звичайно ж – ядерної?

До двадцять шостого квітня – всього лише біблійне пророцтво, а нині – вже жорстока Книга Буття України.

Читець III:

«Скільки разів зупиняли на станції реактори, скільки разів він власноручно виводив перший, другий і третій блок з робочого режиму на розхолодження для планової профілактики – і ніколи не відчував найменшого страху. Було лише максимальне напруження, а потім – радісна полегша.

Чому ж зараз, коли треба зупинити четвертий блок, така тяжка хмара стоїть над душею?»

В.Яворівський

Читець II:

«В той день сонце сходило, як і сьогодні... Піднімалося воно над росяними лугами, над квітучими садами, над тонким дівочим станом Десни-красуні, що, здавалось, застигла в обіймах Борисфена-Славутича-Дніпра. І тільки світанкова чайка, зненацька освітлена осяйним на півнеба спалахом, тривожно зойкнула і упала, ламаючи крила, у прибережні очерети.

А може, то була не чайка?... Може, то була сама Україна? І то її любляче материнське серце зойкнуло від болю і печалі за своїх дітей?»

М.Рудник

Читець III:

«Вибухом його викинуло з крісла.

Тріск, гуркіт, скрегіт металу, моторошний свист пари.

Важкі металеві двері впали на Миколу.

Тепла мамина рука ковзнула по його чолу...

З руйновища реактора вихопився в нічне небо велетенський рухливий клубок пари, піднімався вгору і більшав, більшав, застуючи місяць і зорі над станцією, над містом, над околицями селами, полями, лісом, річкою.

На розтрошеному вибухом даху плавився гудрон і скрапував на землю, як чорні сльози цього многогірного століття».

В. Яворівський

Очевидець:

«Перше, що я побачив на даху четвертого реактора, на той час «царства мороку», бо ще такого вибуху світ не знав і не знала наука, напис величезними літерами: «Чорнобильська АЕС ім. В.І.Леніна працює на комунізм».

М.Рудник

Політик:

Вранці учні бігли до школи, відкривалися магазини (влада звеліла «викинути» дефіцитні товари, і тому люди стояли у довгих чергах), спортсмени проводили крос, люди гуляли по місту, рибалили, пили, справляли весілля, готувалися до Великодня. А вже кілька годин тривала неоголошена атомна війна проти свого народу.

Звучить «Пісня про Чорнобиль»

(Муз. В.Вовка, сл. М.Ткаченка).

Читець I:

Загадили ліси і землю занедбали.

Поставили АЕС в верхів'ї трьох річок.

То хто ж ви є, злочинці, канібали?!
Ударив чорний дзвін. І досить балачок.
В яких лісах іще ви забарложені?
Що яничари ще занапастьять?
І мертві, і живі, і ненароджені
Нікого з вас довіку не простять !

Ліна Костенко

Оповідач:

Країна ще нічого не знає. Довгі тривожні дні, придушені муром мовчання. Ще скільки часу буде потрібно, щоб реально осмислити те, що трапилося. А смерть уже відкрила свій чорний рахунок і забрала найкращих. Людство дізнається їх імена згодом.

Читець II:

Весна така – аж небувало! – добра:
Яріє рунь. Димує оболонь, –
А в пам'яті димлять на плечах роби
Найперших з перших,
що пішли в огонь.

Б.Олійник

Оповідач:

Аварія на ЧАЕС, полум'я її бурхливої пожежі висвітило кожного, хто там працював і хто там жив, і хто був поруч з бідною у ту трагічну хвилину. Вогонь освітив масу тих людей, хто в числі перших, ризикуючи життям, ступив назустріч атомній біді. Ступив за бар'єр, за межу можливого, туди, де людська доля бере новий початок – безсмертя.

На фоні «Мелодії» М.Скорика:

Читець I:

Ти пам'ятай, дорого, їх сліди.
За ними – чистота, така пресвітла,
Що можна бігти всій малечі світу
Босоніж, не питаючи води.
Ти пам'ятай, дорого, їх сліди.

По них з окіл на літописну Прип'ять
Чорнобильці у гнізда свої прийдуть
І вернуться лелеки назавжди.
...Ти пам'ятай, дорого, їх сліди.

Б.Олійник

Оповідач:

Імена героїв Чорнобиля відомі всьому світові... Та були й такі, котрі, рятуючи свою шкуру, тікали у зворотний бік, ті, які злочинно приховували від людей страшну правду, чим змушували отримувати надлишкові дози опромінення.

Письменник:

«Те, що сталося, розставило всіх людей по своїх місцях. Діти стали на декілька років дорослішими, герої стали героями, бездушні – негідниками, боягузи – дезертирами».

В.Яворівський

Читець II:

Де ті тепер, які рапортували
про те, уже сподієне, й про те,
Що у портфелях мудро приховали,
Надіючись, що мохом поросте?
Чи заболять їм смерть героїв, муки
усіх живих і тих, що прийдуть ще,
чи не відсохнуть їм фальшиві руки,
коли і їх недоля обпече?

Л.Горлач

Читець I:

Але не сплутай їх, дорого, ти
з слідами тих, що, кинувши форпости,
Втікали так...невимушено просто,
Забувши про свої чини й пости.
Ти їх і на останнім рубежі
Впізнаєш без дозиметричних станцій,
По таврах особливих радіацій,
Що випали від розпаду душі.

...І на останній не прости межі.

Б.Олійник

Очевидець:

«Після того, що я дізнався і побачив у Чорнобилі, був час – здавалося, що вже ніколи не візьмуся за перо; всі традиційні літературні форми, всі тонкощі стилю та хитромудрощі композиції – все здавалося мені безмежно далеким від правди, штучним і непотрібним...

Усе поглинув Чорнобиль».

Ю.Щербак

Звучить пісня В.Вовка на сл. О. Довгого

«Чорнобиль».

Оповідач:

Евакуація – цей термін воєнного часу жив у пам'яті людей, які спізнали лихоліття часів Великої Вітчизняної, і увірвався в наше сьогоднішнє. Чорнобильський буревій вирвав людей з обжитих місць, відірвав їхнє коріння, що єднало з рідною землею.

Читець II:

Ця весна ще цвіте, наче марить:
Безоглядно, безстидно, бездонно...
А повз неї при ввімкнених фарах
Йдуть колони, колони, колони...

С.Йовенко

Оповідач:

Гірко покидати рідні місця. Які ж тоді сонячні дні стояли! Яка то була весна! А дорогами геть від Чорнобиля їхали автобуси, вантажівки, йшли люди.

Тисячі, сотні тисяч людей вже тоді, у травні 1986-го, зрозуміли: до колишнього безтурботного існування вороття не буде.

Читець I:

Пристрасні промови, мітинговий бум,
А в очах дитячих недитячий сум.

Невимовним болем погляди ячать,
На обличчях горя й фатуму печать.
Мітинги, промови, гасла, суєта –
Тоне у них віра і мета свята.
Атомний, космічний і трагічний час...
Діти ж наші, діти, що чекає вас?

М.Лукив

*На сцені діти, які весело сміються і бавляться. Звучить весела музика, яка раптово обривається. Діти завмирають.
Виходить Жінка.*

Жінка:

«Будь вони прокляті всі! Я була вагітна, поїхала 24 квітня до Києва, до родичів. Ходила на демонстрацію; каталася з родичами на човні по Дніпру. Змогла виїхати з Києва тільки 12 травня. А в липні народила мертву дитину».

На фоні «Адажіо» Т.Альбіноні:

Читець II:

Синочку, ненароджена моя дитино!
З меча Чорнобиля упав ти на росу.
Апокаліпсисова жертва безневинна.
Цей біль у серці все життя я пронесу.
Душа моя роками за тобою тужить...
Гірким дощем її проллю в квітневі дні.
Можливо, й справді мирний атом бути мусить,
Але хіба замінить сина він мені?
Чи жертви хоч колись Чорнобиль порухає?
Чи людям стане сліз оплакати усіх?
Хто звідав опік зірки – хай мене почує,
Можливо, разом ми відмолимо цей гріх.
Синочку мій, зів'яла ніжна квітко!
Прости за все ти бідну матінку свою.
Душа моя одна без тебе, мов сирітка.
В дитині кожній бачу я тебе й люблю.
Про тебе в пам'ять маю я очистити душу

Від безнадії, горя й дум усіх тяжких.
Нести по світу я добро й кохання мушу.
Господь, молю, нам одпусти полинний гріх!

О.Дзюба

Виходить Мати.

Мати:

«Що буде з тобою, роде мій? Розірвало, розкидало тебе,
наче велику й страшну війну пережили. З убитими, пораненими,
пропалими безвісти. І без землі залишилися, ніби програли цюю війну».

В.Яворівський

Читець І:

На вахту й з вахти знов.
А біль у ній – мов ніж! –
Не треба й сотень бер ...
І слів про це – немає.
Ти, любий, не помреш!
А хто помре раніш,
Не варто заглядать.
Того ніхто не знає.
...І рік, і другий рік...
І встане «саркофаг» –
Товаришу його
страхотливий надгробок.
Вона їм – не суддя.
Не прокурорський фах,
А материнський біль –
її тяжка хвороба.
Він не приїде більш.
І тижні - як віки...
І тиша – мов ріка...
що забирає мертвих,
Що тайну поглина,
не збагнену ніким,

Про те, чия вина...
і хто герой, хто жертва.

С.Йовенко

Оповідач:

Описувати Чорнобильську зону відчуження – все одно,
що описувати мертву людину.

Читець II:

Латка лісу, вигоріла, бура,
Мертве листя, висохла трава.
А навколо грає зелень буйна,
Дивом уціліла і жива.
Чути птиць із непроглядних нетрів,
Світить сонце з голубих небес.
Грізна зона. Тридцять кілометрів
З центром на Чорнобильській АЕС.

М.Луків

*Звучить пісня «На Чорнобиль журавлі летіли»
(муз. О.Білаша, сл. Д. Павличка).*

Читець І:

Над зоною птаха далека
Кружляє, забувши про все.
Яких онучат той лелека
Колись у мій дім принесе?
Яких лелечат він народить?
Чому ж бо він чорний, чому?
Народе ! Стражденний народе,
Чи здужаєш ти цю чуму?
Кружляє лелека над полем,
Де жито бур'ян переріс.
Там стало безплідним і голим
Те місце, де був рудий ліс.
Вдовою бездітною Прип'ять
Уже не плека сподівань –
До денця їй випало випить

Настій полинових страждань.
...Чи й справді сурмив над Землею
Той янгол, що впала зоря?
Та чорний лелека над нею
Без родичів білих згоря.

В.Шовкошитний

Читець II:

Чим земля завинити могла,
Що її покидають люди
Назавжди – від села до села?
І біжать хто куди – в нікуди.
– Ой, бабусю! Та й ви йдіть туди ж!
Тут не можна лишатись – «Зона!»
– Ні, дитинко, мене вже хоч ріж,
А я житиму тут до скону.
Як покинути все це мені,
Коли рідна тут кожна билина,
А ще спогади добрі й сумні
І на цвинтар стежина до сина.

Оповідач:

Самосели... Це слово виникло після того, як понад тисячу мешканців евакуйованих сіл самовільно, обминаючи пости, повернулися до рідних домівок і стали категорією людей абсолютно безправних, позбавлених будь-якого статусу, людей, яких обізвано «само селами» на власній землі.

Читець I:

– Як же жити одній у селі
І вдихати смертельну отруту?...
– Не одна я на отчій землі,
До якої навіки прикута
І любов'ю, і волею теж.
Бо живу на своїй батьківщині,
Де мій рід був багатим без меж
На безхмарні, щасливі хвилини.

Читець III:

І згорьована жінка стоїть,
Наче пам'ятник посеред саду.
На межі двох безумних століть
Жде... Чи смерті, чи в Бога поради.

О.Лантух

Читець II:

...Чом притягальна зона, як магніт,
як місце вбивства – карному злочинцю...
Адже не ти розверз безодню бід!
Не я, не ти... П'єм біль її. По вінця.

С.Йовенко

Письменник:

«...І якщо такий шматок України відчужений од України,
то він Україна чи ні?.. Чи він чорна діра людської свідомості?»

Ліна Костенко

Читець I:

В цих лісах безборонно
гасають вовки, наче рейнджери,
Заблоковану зону
обходить здаля навіть дощ.
Лиш тутешні зозулі,
що звуться «лічильники Гейгера»,
Не роки обіцяють,
а числа рокованих доз.
І шаманської ночі
безокого, чорного місяця,
Коли землю, як в саван,
загорне вологий туман,
На задалених цвинтарях
в небо обвуглене світяться
Сизо-цинковим одсвітом
горбики чорнобілян.
Так оглухло і тоскно.

І так самотньо-пустельно.
Тільки раптом із ночі
дитям заголосить сова.
Тільки Діва Пречиста
із профілем Ліни Костенко
У простудженій церкві
собою маля зігрива.
Тільки тіні шістьох,
спопелілих за всіх у четвертім,
Припадають до вікон,
волають устами біди.
– Та озвітеся ж, люди !
Якщо ви забули про мертвих,
То живим постраждальцям
подайте хоч кухоль води!
Бо ніщо не забудеться:
ані імення, ні дати.
Ми – не тіні. Ми – душі,
віднині вовік молоді.
І коли небеса возвістують
годину відплати,
Ми посвідчимо вашу байдужість
на Страшнім Суді !

Б.Олійник

Читець II:

Дивлюсь на землю, на річкові води
і думаю, аж чорний від журби:
а нам казали – ви «царі природи...»
А ми ж насправді – атома раби !

Л.Горлач

Очевидець:

«В Чорнобилі я відчув масштаби масового страждання,
масової смерті і, що найжахливіше, можливість смерті всього

людства. Атомна зброя сьогодні здатна знищити людське
життя на Землі».

Р.Гейл

Політик:

Матеріальних збитків у планетарному масштабі ніхто не
обраховує, а моральні потрясіння людей того часу вже ніхто
ніколи не компенсує...

Багато людей схильні прирівнювати Чорнобильську тра-
гедію за своєю масштабністю, неординарністю до тунгусько-
го метеорита, інші – до атомних бомб, скинутих на міста Хи-
росіма і Нагасакі.

Духовенство і теологи трактують ці події як кару Божу.

Безперечно одне – людство на зламі тисячоліть безтурбо-
тно повелося з ядерно-енергетичним монстром і мало мож-
ливість відчутти на собі його безмірну силу і негасимий во-
гонь... Земна цивілізація отримала застереження: «У цьому
світі ще не все, що зроблене руками людей, настільки доско-
нале, щоб люди були безтурботні у своїх діях».

Читець III:

«Ми просто забули, що маємо справу не з цегельним за-
водом чи міською котельнею, а з реактором! Не талісман він,
а звірюка в клітці. Всі ми на високому щаблі цивілізації над-
то розслабилися, пожинаючи плоди своїх безоглядних пере-
мог над природою. Мстивою і непоступливою природою, до
речі. Не можна реактор експлуатувати, як селянський віз.
Чим вище ми піднімаємося по спокусливих східцях НТР, тим з
більшої висоти доводиться іноді падати».

В.Яворівський

*Звучать спогади ліквідаторів, очевидців,
роздуми про майбутнє.*

Читець I:

Але не нам, поетам, бранцям долі,
спиняти чи засуджувати прогрес.
Нам застається викричати болі

за зону цю, побиту, як овес.
За цих людей, що мають свій характер,
коли говорять: «Хто, коли не ми?»
І вирушають мовчки на реактор,
що знаком став пекельної п'їтьми.

Л.Горлач

Політик:

15 грудня 2000р. о 13 год. 18 хв. було зупинено реактор третього енергоблоку ЧАЕС. Кажуть, назавжди. Лише один поворот ключа – і почала стигнути енергетична кров у жилах надпотужного підприємства, втрачений пульс, перестало битись останнє з його чотирьох сердець – ядерний реактор.

За цією «клінічною смертю» спостерігали мільйони глядачів з усього світу.

Станцію зупинено, та її зупинка не зменшила тривоги світової громадськості щодо того, чи не повториться подібне ще де-небудь.

Оповідач:

Саркофаг побудовано. Скільки років йому стояти? Сотні. Може, наші нащадки й знайдуть спосіб перенести його кудись інде або цілком знешкодити. А поки що стоїть цей величезний страшний пам'ятник, нагадуючи нащадкам про безвідповідальність і мужність, про боягузство і подвиг. І про те, що й мирний атом може нести смертельну небезпеку.

Політик:

Чорнобиль – це трагедія не тільки окремих осіб, не тільки наслідок низького професіоналізму, службової недбалості і некомпетентності. Чорнобиль – це поразка науки, відчуженої від людини, збюрократизованої, далекої від ідей гуманізму й народної совісті.

Полум'я приборкано, зона означена, карти радіаційного забруднення після настійних вимог громадськості врешті-решт опубліковано. Але чи можемо ми сказати, що безпека минула, що відчуття тривоги за середовище проживання нас більше не турбує?

Читець II:

Не все, не все пощезне в світі.
Ще в зорях сад.
Земля – у цвіті.
Лист подорожника. Дорога ...
Та в серці – атомна тривога.

М.Сингаївський

Читець I:

Моя Україно, ти усім нам – рідна мати,
Дозволь припасти до твоїх страждених ніг.
Живі з тобою ми, але я хочу знати,
Чи ти простиш колись чорнобильський наш гріх?
Твоя я донька – плоть від плоті, Україно.
Мене обпik отой гіркий полинний рік,
Як Божа кара невмолимо і невпинно
Спадала каменем на український рід.
Людські життя гірка та зірка обірвала.
А скільки їх іще піде у небуття?
І Божий дар – твоє Полісся – сплюндрувала,
Ще не народжене я втратила дитя.

Читець II:

Брати і сестри, вас молю я, збережімо
Землі квітучої і силу, і життя,
Країну рідну і шануймо, і любімо,
Звіряймо лиш по ній своїх сердець биття.
Так, щоб і суцый, і прийдешній в кожную днину
І протягом майбутніх всіх віків
Лиш життєдайну міць – не гіркоту полинну
Із рідної землі щедротно пив.

О.Дзюба

Читець III:

Так, час мине і землю ми загоїм,
і люди повертаються в хати.
Але ж коли ми цей урок засвоїм,
що, ідучи всесильно до мети,

не треба забувати про озони,
про землі й води, жита срібний дзвін,
аби ніколи омертвілі зони
нащадкам не залишити своїм.

Л.Горлач

*Звучить пісня групи «Скрябін»
«Чорнобиль Forever».*

При підготовці видання використані:

1. Україна. Президент (2010 - ; В.Ф. Янукович) Про заходи, пов'язані з 25-ми роковинами Чорнобильської катастрофи : указ Президента від 11 жовтня 2010 року № 937 // Уряд. кур'єр. – 2010. – 20 жовт. – Орієнтир. – № 41. – С. 9.
2. Україна. Верховна Рада. Про проведення парламентських слухань на тему: «Сучасний стан та актуальні завдання подолання наслідків Чорнобильської катастрофи» : постанова Верховної Ради від 2 грудня 2010 року № 2733 // Уряд. кур'єр. – 2010. – 14 груд. – С. 13.
3. Про внесення зміни до статті 20 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» : прийнятий 12 січня 2005 року № 2321 // Голос України. – 2005. – 4 лют. – С. 9.
4. Гейл, Р. Останнє попередження: спадщина Чорнобиля: докум. повість / Гейл Р., Гаузер Т. – К : Молодь, 1989. – 160 с. : фотоіл.
5. Мужність і біль Чорнобиля : повість-хроніка ; поеми ; вірші. – К. : Молодь, 1988. – 144 с.
6. Чорнобиль. Дні випробувань : кн. свідчень. – К. : Рад. письменник, 1987. – 470 с.
7. Щербак, Ю. Чорнобиль : докум. повість / Щербак Ю. – К. : Дніпро, 1989. – 224 с.
8. Яворівський, В. Марія з полином у кінці століття : роман / В. Яворівський. – К. : Рад. письменник, 1988. – 262 с.

9. Яворівський, В. Обережно: радіоактивна правда! / В. Яворівський // Березиль. – 2001. – С. 3-13.

* * *

10. Дзюба, О. Чорнобильський гріх. Синочку : вірші // Дзюба О. Срібний вітер. – К., 2003. – С. 19-20.
11. Костенко, Л. Загадали ліси і землю занедбали : вірш // Костенко Л. Вибране. – К., 1989. – С. 538.
12. Лантух, О. «Зона!» : вірш // Лантух О. Сад Сонця і Любові. – Чернігів, 2005. – С. 28-30.
13. Луків, М. Діти Чорнобиля : вірш // Луків М. Доля і час. – К., 2002. – С. 60.
14. Олійник, Б. Крик Чорнобиля : вірш // Олійник Б. Стою на землі : вірші та поеми. – К., 2003. – С. 396-397.

* * *

15. Загреба, М. Пропусти Чорнобиль крізь серце [образотворчий матеріал] : фотокнига / М. Загреба. – К. : Спалах, 2002. – 119 с. : фотоіл.
16. Чорнобиль – поруч [образотворчий матеріал] : фотоальбом. – К. : Дніпро, 2000. – 199 с. : фотоіл.
17. Кращі сценарії бібліотек області. Вип. 11 / КЗ «ОУНБ ім. Тараса Шевченка» ; уклад. Л.С. Шумко. – Черкаси, 2008. – 27 с.
18. Кращі сценарії бібліотек області : Вип. 16 / КЗ «ОУНБ імені Тараса Шевченка» ; уклад. Л. С. Шумко. – Черкаси, 2011.